

vážení atd. Naproti tomu nemohou býti jatečným řádem upraveny poplatky za prohlídku masa, jež se vybírají za zdravotně-policejní ohledání masa zvenčí dovezeného, neboť nemohou býti počítány k poplatkům za živnostenské použití jatek podle § 35 ž. ř. (§ 50 ž. z.), ježto při prohlídce masa zvenčí dovezeného, byť se konala zpravidla v obecních jatkách, nejde o akt provozování živnosti, nýbrž pouze o výkon agendy zdravotně-policejní podle § 3, lit. a, pak zdravotního zák. č. 68/1870 ř. z. a § 13 zákona o nakažlivých chorobách zvířecích č. 177/1909 ř. z. Kdyby obec chtěla za takovéto úřední výkony, samy osobě bezplatné, od jednotlivců, v jejichž zájmu se vykonávají, požadovati dávky, byly by buď v technickém slova smyslu „poplatky“ za akty veřejné správy obecní, buď zvláštní druh dávek určených ku krytí všeobecných správních výloh obecních, jež nespádají do kategorie přírážek k daním přímým a k jejichž zavedení by tedy dle obecního zřízení bylo potřebí aktu speciálního (Budw. 13309/1899). Nyní jest zákonný podklad k vybírání podobných poplatků obcemi dán v § 28 zák. č. 329/1921 Sb. Podrobnosti pod heslem „Dávky obecní“.

Není nezákonné, hradí-li se při jateční nucenosti náklady na chladírny zvýšením jatečních poplatků, jež postihuje všechny uživatele jatek a nikoli pouze uživatele chladíren. Rovněž není vadou řízení, nebyla-li vyšetřena nutnost tohoto nového zařízení a poměr mezi užíváním a výší poplatku. Se stanoviska obecního hospodářství jest totiž jateční poplatek úplatou za užívání výnosu schopného obecního jmění a stanovení jeho výše spadá do svobodného rozhodnutí obce, omezeného pouze státním dozorem. Tento dozor může se však vztahovati pouze k hájení veřejných zájmů při stanovení jatečního tarifu, ale nikoliv k hájení určitých živnostenských poměrů výrobních, jež jsou v zájmu jednotlivcové (Budw. A. 3602/1905).

Literatura.

Brejcha, Fiker: „Živnostenský zákon pre územie Slovenska a Podkarpatské Rusi“ (Kompas); Štědrý, Buchtela: „Řád živnostenský“ (Kompas); Gočár: „Nariadenie o prehliadke mäsa a návod pre masohliadačov“; Štědrý: „Zákony, nařízení a jiné místní předpisy platné pro město Prahu a obce okolí“; Heller: „Kommentar zur Gewerbeordnung“; Manz, Die österreichischen Veterinär-gesetze; Postolka: „Lehrbuch der allgemeinen Fleischhygiene“; Schwarz-Heiss: „Baueinrichtungen und Betrieb öffentl. Schlacht-

und Viehhäuser“, Amtsblatt für die Handels- und Gewerbeverwaltung, 1907, č. 1; Ulbrich: „Österreichisches Staatswörterbuch“.

Josef Hodač.

Javorina.

Otázka J-y je součástí širšího problému, totiž přesného vymezení hranic mezi republikou naší a republikou Polskou vůbec a pokud se týče území Těšínska, Oravy a Spiše zvláště.

Záhy po převratu r. 1918 vzneslo Polsko nároky na tři území právě jmenovaná z důvodů historických a zvláště národopisných, kdežto Československo z důvodů historických nároky ty popíralo. S hlediska práva mezinárodního stala se tím ovšem dotčená hranice spornou (k tomu zejména Strupp: Werk vom Haag, sv. II., str. 47) — to se u nás zpravidla přehlížívá. Ve smlouvách mírových velmocí si vyhradily (čl. 81 a 87 Vers., čl. 91 St. Germ., a čl. 75 Trian.) kompetenci určití hranice nových států, tedy jak Československa tak Polska; bylo tedy jejich věci spor tento rozhodnouti. (Spiegel I. c. str. 3., pozn. 3. proti tomu namítá hlavně, že nebylo věci smlouvy, která upravuje poměr mezi vítězi a poraženými, aby upravovala také hranice mezi státy vítěznými; to je však námitka ryze formální. V praxi zmírněno bylo řešení — jak uvidíme — formálně tím způsobem, že Československo i Polsko se podobily rozhodnutí velmocí.)

Prvním zasáhnutím velmocí do sporu o Těšínsko, Oravu a Spiš bylo rozhodnutí nejvyšší rady ze dne 27. IX. 1919, podle kterého měl se v oněch územích provésti plebiscit (Actes str. 116). Rozhodnutí toto podepsané též zástupcem Spojených Států Severoamerických vymezuje zejména přesně i hranice na Spiši, jejíž součást tvoří právě J. Hranice zde popsána byla pak na místě vymezníkována v únoru a březnu r. 1920 mezinárodní komisí, které nejvyšší rada svěřila svrchovanou správu Těšínska, Oravy a Spiše.

S hlediska práva vnitrostátního stačí uvést, že ústavní listina naše z 29. II. 1920, úmyslně nedefinovala hranic státních, ježto nebyly v ten čas ještě přesně určeny, zejména nebyla podepsána ještě mírová smlouva s Maďarskem, a ani mírová smlouva s Rakouskem nenabyla ještě mezinárodní účinnosti. Volební řád do poslanecké sněmovny Národního shromáždění zároveň vydaný (č. 126/1920 Sb.) vyloučil sice

plebiscitní území z prvních voleb (čl. II.), ale pojal je celé do výpočtu volebních krajů v příloze — patrně v předpokladu, že bude nám celé přiděleno. (K tomu srov. o Těšínsku Boh. adm. 4765.) Zejména okres kežmarský spadající do uvedeného území uvádí se tu jako součást vol. kraje XX. a výslovně se z něho vylučuje J., která tudíž patří do vol. kraje XIX.

Právní situace vystihuje se přesně ve vládním návrhu, kterým se předkládá poslancecké sněmovně Národního shromáždění t. zv. hraniční smlouva níže uvedená (tisk 531 z r. 1920, str. 21). Uvádí se zde, že jde o první určení hranic nového státu, nikoli o změnu hranic podle § 64, č. 1, věta 4. úst. list. Shodně ve věci byť méně přesně vyslovil se ústavní soud ve známém nálezu ze 7. XI. 1922 týkajícím se opatření Stálého výboru o inkorporaci Vitorazska (Boh. adm. 1922, str. 1619).

Poněvadž však „nedošlo k uklidnění myslí“ na území plebiscitním (Krčmář), nastala v červenci 1920 změna co do způsobu řešení celého sporu — tím přicházíme k rozhodující fázi sporu, kterou lapidárně, přesně a kriticky vylíčil zejména Spiegel (l. c. str. 3 sl.).

Dne 10. VII. 1920 prohlásili zahraniční ministři Beneš a Grabski souhlasně, že přijímají konečnou úpravu sporu velmocemi, zejména souhlasí s odvoláním (suspensí) plebiscitu i s opatřeními (mesures), která velmoci učiní ke konečnému vyřízení sporu (Actes str. 123). Vzhledem ku pozdějšímu stanovisku Polska ve sporu o J-u budiž zdůrazněno, že v krátkém odstavci dvakráte se tu mluví o konečné úpravě (règlement définitif).

Spiegel (l. c. str. 6) vidí v tomto prohlášení smlouvu o změně hranic a vytýká, že prohlášení nebylo ani ratifikováno prezidentem republiky. Proti tomu stačí uvést — nehledě k tomu, co řečeno již shora, totiž že běží teprve o první určení hranic, nikoli o změnu hranic již určených — že formálně jde o pouhé provedení mírových smluv ratifikovaných již za souhlasu Národního shromáždění prezidentem republiky. Ostatně — jak uvidíme — Národnímu shromáždění byla o věci podána zpráva a ono se nedomáhalo větší ingerence.

Hned den na to, 11. VII. 1920, vydáno bylo rozhodnutí Nejvyšší rady s mapou v příloze (Actes str. 124) — „patrně nebylo vyhotoveno během 24 hodin“ (Spiegel). Zvláštní je tu formální postup: Nejvyšší rada nerozhoduje sama, ale zmocňuje resp.

deleguje k rozhodnutí konferenci velvyslanců, které však dává zároveň přesné instrukce, zejména že ve Spiši Polsko obdrží severozápad (a tedy že J. připadne nám); opětuje se zde příkaz, že konference má rozhodnouti bez odkladu, vyslechnouc obě strany.

Tak došlo k rozhodnutí konference velvyslanců ze dne 28. VII. 1920, které tvoří nejdůležitější akt celého sporu o J-ě. (Avis str. 26: le document capital de l'affaire). Rozhodnutí toto vyhlášeno bylo u nás teprve vládní vyhláškou ze dne 18. XII. 1924, č. 20 Sb. z r. 1925; úvodní klausule se odvolává na mírové smlouvy, zejména na čl. 91 St. Germ. a 75 Trianon.

Obsah rozhodnutí, pokud má vztah k otázce J-y, je stručně ten, že se napřed určuje hranice a to přesným vypsáním dělicí čáry a výslovně se praví, že „dnešním dnem“ rozšiřuje se svrchovanost Československa a Polska na přidělená území (čl. I.). Článek následující pak dosazuje zvláštní delimitační komisi a dává jí dalekosáhlé právo navrhovati modifikace v sousedství určené hranice v zájmu jednotlivců i komunit (communautes, což podle Krčmáře znamená obce, ale značí vlastně soukromoprávní poměry spoluvlastnické), a podle zvláštních místních poměrů. Tím zároveň je nepřímou řečeno, že konference velvyslanců může hranici v podrobnostech měnit. K rozhodnutí přiloženy byly čtyři podrobné mapy s vyznačením nových hranic.

Spiegel (l. c. str. 7) vznáší proti rozhodnutí ze dne 28. VII. 1920 závažnou formální námitku, že Spojené Státy Severoamerické jsou sice jmenovány jako stát spolurozhodující, ale nepodepsaly rozhodnutí. Spiegel sám ovšem poznamenává, že stejná situace jest i při všech mírových smlouvách vzestlých z mírové konference pařížské, a že tato neúčast (resp. neratifikování) se strany jmenované velmoci činí vlastně pochybným celé dílo mírové. Tím by se ovšem stala pochybnou zejména i celá právní existence Společnosti Národů! K tomu stačí uvést, že v radě ani ve shromáždění Společnosti Národů nikdo nikdy z toho důvodu námitky nevnesl; neúčast Spojených Států jest takto vlastně sankcionována proti lítě mírových smluv zvykovým právem (Schücking - Wehberg: Völkerbundsatzung, 2. vyd., str. 299, sr. tamže str. 25). Totéž platí o repační komisi, která přes to, i podle rakouského profesora Strisowera, který jistě není podjat ve prospěch států vítězných, trvá po právu (Öst. Zeitschrift für öff.

Recht II., str. 266). Jmenovaný autor trefně charakterisuje situaci tak, že Spojené Státy Severoamerické neratifikovavše mírových smluv nemají práva účasti v právních útvarech jimi založených, přes to však zachování komise reparační (což platí obdobně též o Společnosti Národů a jiných útvarech) zajisté patrně více odpovídá úmyslu stran i duchu mírových smluv vůbec nežli naprosté nefungování dotčených útvarů.

Pro náš případ zvláště ještě bych dodal, že při rozhodnutí ze dne 28. VII. 1920 běží o právní akt mající význam v první řadě jenom pro oba zúčastněné státy, které se však podrobily rozhodnutí tak, jak jest („telle quelle“). Vždyť hned téhož dne oba státy svými zmocněnci Benešem a Paderewskim prohlásili zvláštní doložkou, že úplně přijímají rozhodnutí (Actes str. 136).

Pokud se týče právní povahy jmenovaného rozhodnutí s hlediska práva mezinárodního, dlužno poukázat v první řadě na Hobzu, který je pokládá za správní akt sloužící ku provedení mírových smluv a zároveň za rozhodčí nález ovšem pod formou zastřenou; rozhodnutí je proto definitivní a nevyžaduje schválení Národního shromáždění (Revue gén. de droit international 1922, str. 402).

Podle posudku stálého soudu mezinár. spravedlnosti (Avis str. 29) má rozhodnutí velvyslanců dvojí základ; jest jednak výkonem usnesení velmocí, jednak opírá se o dohodu obou dotčených států. Má tedy mnoho podoby s nálezem rozhodčím (beaucoup d'analogie avec l'arbitrage). Táž myšlenka opakuje se potom v posudku ještě jednou (str. 38). Soud přejímá tedy v podstatě názor Hobzův, který však jej formuloval přesněji nežli později soud.

Spiegel souhlasí rovněž v této věci s posudkem (l. c. str. 35); vytýká však i při rozhodnutí ze dne 28. VII. 1920 (l. c. str. 12), že klausele Benešova nebyla ratifikována a že Národní shromáždění projednávajíc věc počínalo si velmi podivně (höchst eigentümlich). Ministr Beneš podal totiž Stálému výboru zprávu o celé věci, zpráva ta byla schválena, ale nebyla formálně projednána.

K otázce ratifikace jak prohlášení ze dne 10. VII. 1920 tak rozhodnutí ze dne 28. VII. 1920 bylo by dodati: Ratifikace ani v onom ani v tomto případě nebyla vyhražena. Rozhodnutí ze dne 28. VII. 1920 podle svého doslovu pokládá se samo za účinné dnem podpisu, zejména výslovně se

stanoví ve čl. III., že lhůty tam určené počínají běžeti tímto dnem. Mezinárodní praxe u podobných aktů jest nestejná, někdy se ratifikují, jindy nikoli (srov. Triepel: Recueil des traités, sv. IX., hesla: abornement, frontières, a k tomu příslušné smlouvy v textu.) Též z naší praxe možno uvést, že hraniční úmluva s Rakouskem ze dne 10. III. 1921 (č. 288/1922 Sb.) byla schválena Národním shromážděním a ratifikována; obsahuje ovšem více nežli pouhé určení hranic.

Ostatně nelze neuvést, že ani v otázce vnitrostátní působnosti rozhodnutí velvyslanců ze dne 28. VII. 1920, pokud se jeví v judikatuře našeho nejvyššího správního soudu, není jednotného hlediska, naopak jeví se tu velice povážlivé kolísání; běží tu konkrétně o otázku velmi praktickou a dotýkající se velmi četných stran, totiž od kterého dne počínají běžeti lhůty opční podle čl. III. uvedeného rozhodnutí. Nejv. správní soud napřed (nálezy Boh. adm. 2365 a 5153) pokládal bez dalšího uvažování za nepochybné, že rozhodnutí platí tak, jak zní, ode dne, kdy bylo vydáno, a zejména že od tohoto dne běží lhůta opční; stejně i v pozdějších nálezech (Boh. adm. 5856 a 6416); zatím však nálezem Boh. adm. 4232 vyslovil, že rozhodnutí jakožto mezinárodní akt váže pouze státy a že vůči občanům může nabýti účinnosti teprve řádným vyhlášením. Když pak k vyhlášení došlo (pod čís. 20 Sb. z. a n. 1925), tu n. s. s. rozhodl sice napřed (nálezem Boh. adm. 5322), že lhůta počala běžeti teprve ode dne vyhlášení ve Sbírce zákonů, později však opustil tento svůj názor a celou řadou nálezů (Boh. adm. 6991, 7118, 7119 a 7120) — opíraje se o usnesení odborného plena ze dne 21. XI. 1927 — zamítl hromadné stížnosti dovolávající se jeho dřívějšího názoru, že lhůta může počíti teprve ode dne vyhlášení, a vyslovil, že lhůta počala běžeti podle doslovu rozhodnutí dnem, kdy rozhodnutí bylo vydáno; názor ten opírá zejména o § 4 úst. zákona č. 236/1920 Sb., podle něhož opční lhůta v územích, ve kterých má se konati plebiscit, počne běžeti teprve od doby, kdy o státní příslušnosti těchto území bude rozhodnuto. Na tomto názoru setrvává n. s. s. i dále (nálezy Boh. adm. 7155 a 7185). Novou modifikaci tohoto názoru značí nález Boh. adm. 7285, podle něhož právním pramenem vnitrostátní účinnosti není rozhodnutí uvedené, nýbrž teprve dohoda obou vlád o jeho provedení; tento názor připíná se k § 19 cit. úst.

zákona č. 236/1920 Sb. K tomu však dlužno poznamenati, že u nás publikováno bylo pouze rozhodnutí samo, nikoli však doložka, kterou zahraniční ministři, náš a polský, rozhodnutí to přijali. Pozdější nález Boh. adm. 7301 vrací se však opětně k názoru projevenému v náleze Boh. adm. 6991.

Ještě jednoho bodu nutno se při rozboru rozhodnutí ze dne 28. VII. 1920 dotknouti, a to jest poměr k Maďarsku. Rozhodnutí bylo totiž vydáno v čas, kdy smlouva mírová s Maďarskem sotva byla podepsána (4. VI. 1920) a celý rok před tím, nežli nabyla mezinárodní účinnosti. Přes to však disponuje se v něm územím Oravy a Spiše, které dříve patřilo k Maďarsku, ačkoli přece podle maďarského nazírání až do dne, kdy mírová smlouva Trianonská vstoupila v život, patřilo k Maďarsku. (Místo všech jiných dokladů budiž tu citován Buza v Zeitschrift für Völkerrecht XIII., str. 112. Stejný názor ostatně projevuje se i ve známém návrhu lidové strany v příčině autonomie Slovenska, vypracovaném posl. Tukou a podaném v poslanecké sněmovně r. 1922, tisk č. 3403.) Rozhodnutí z 28. VII. 1920 bylo však vydáno bez formální účasti Maďarska, jednostranně velmocemi samými, opírajíc se pokud jde o území dříve maďarské o články 74. a 75. Trianon. a vycházejíc patrně z předpokladu, že další osudy území přiděleného státům vítězným určití jest věci velmocí, aniž třeba slyšení států poražených. Hned zde budiž uvedeno, že projednávání otázky J-y ve Společnosti Národů resp. v Nejvyšší radě trvalo až do r. 1924; zatím již Maďarsko bylo členem Společnosti Národů, přihlásivši se po prvé notou ze dne 12. X. 1920, po druhé dne 23. V. 1921 a byvši přijato dne 18. IX. 1922 (Schücking-Wehberg l. c. str. 231). Přes to však není ničeho známo, že by bylo Maďarsko kdy protestovalo proti tomu, že se disponuje územím, které podle jeho právního názoru tvořilo dosud jeho součást; rovněž žádný ze států spolupodepsavších mírovou smlouvu Trianonskou žádných námitek v tomto směru nevznesl. (Podrobněji v mém článku „Ungarn und der Javorinastreit“ v Prager Presse dne 24. března 1925.)

Rozhodnutí z 28. VII. 1920 — jak již bylo uvedeno — vstoupilo ihned v život; dnem 7. VIII. 1920 přestala fungovati zvláštní komise (souscommission) pro Oravu a Spiš a odevzdala svůj pouvoir komisařům obou států; J. se tu výslovně přiděluje Československu (Actes str. 142).

Polsko později přišlo s námitkou, že rozhodnutí z 28. VII. 1920 určilo hranici jen částečně, kdežto většinou nechalo ji „otevřenou“. Posudek haag. soudu velmi rozhodně odmítá tento názor: Účelem rozhodnutí bylo rozdělení území vymezené již rozhodnutím ze dne 27. IX. 1919 (viz shora). K tomu stačilo popsati novou hranici, t. j. dělicí čáru, jak se také v rozhodnutí z 28. VII. 1920 stalo. Dodal bych k tomu, že hranice vůči Polsku byla stanovena původně v podstatě starou hranicí haličsko-uherskou, která ve sporných územích byla změněna novou dělicí čarou (srov. Avis str. 32) — může být něco jasnějšího? Nebo geometricky mluveno: r. 1919 určena plocha připadající každému z obou států (vyjmenovány tu příslušné okresy a obce), což nyní r. 1920 doplněno přesným vytčením dělicí čáry — to přec jest úplně jasné.

Posudek důrazně dále uvádí (Avis str. 28), že šlo o rozhodnutí úplné a konečné (intégrale et définitive). To plyne nejen ze znění, ale i z dalšího obsahu, zejména rozdělení státních občanů, státního jmění a dluhů mezi oba státy.

Dodal bych k tomu, což neuvádí ani Krčmář, ani Spiegel, ani posudek, že Polsko se své strany nejen území jemu připadající dnem 7. VIII. 1920 (jak shora uvedeno) do své správy fakticky převzalo, nýbrž také formálně de jure inkorporovalo. Stačí uvést polský zákon ze dne 3. XII. 1920, č. 768 — nabývající účinnosti dnem vyhlášení — kterým se organisují správní úřady v býv. Haliči, zahrnujíc v to výslovně též i území Spiše a Oravy; v příloze I. uvádí se zde jako sídlo úřadu pro „Spisko-Orawski powiat“ (okres) město Nowy Targ. Dalším zákonem ze dne 26. X. 1921, č. 657, o právních předpisech platných na území Spiše a Oravy náležejícím k republice Polské, mluví se o normách (zákonech a nařízeních) platných v den sloučení tohoto území s republikou Polskou; rovněž tento zákon nabyl účinnosti dnem vyhlášení. Vláda byla tu zmocněna zavést tam právo platné v Haliči, což se pak stalo nařízením ze dne 14. IX. 1922, č. 833. Ustanovení rozhodnutí ze dne 28. VII. 1920 o státním občanství provedena byla nařízením vlády polské z 12. XII. 1922, č. 58 z r. 1923, na základě zákona ze 26. IX. 1922, č. 791. (Zákon ani nařízení necitují vůbec rozhodnutí z 28. VII. 1920 a v podrobnostech přihlížejí k obsahu zvláštní úmluvy s Československem v té věci zatím ujednané.)

V československém exposé (viz níže) i

v posudku haagského soudu užívá se jako interpretační pomůcky k výkladu rozhodnutí z 28. VII. 1920 též t. zv. hraniční smlouvy ze dne 10. VIII. 1920, která vůbec nenabyla mezinárodní účinnosti. V tom směru stačí tudíž poukázat na vývody Spieglovy (l. c. str. 14). (Viz též heslo „Hranice státní“ str. 799 a 809.)

Další postup bude vylíčen jenom přehledně, v podrobnostech budiž odkázáno na Krčmáře l. c. a Spiegla l. c.

Faktická delimitace na místě samém pokud se týče Těšínska a Oravy skončena na jaře 1921; komise delimitační odhlasovala jednomyslně modifikace jí navržené dne 23. IV. 1921, které pak Rada velvyslanců schválila dne 25. V. 1921. Usnesení komise delimitační i Rady velvyslanců je bezpodmínečné (Avis str. 54). Prohlášení polského delegáta v komisi delimitační, že Polsko očekává, že dosáhne v úseku Spišském výměnou J-y, je pouhá expektativa, nikoli resolutivní podmínka (Avis str. 52).

O hranici na Spiši právě vzhledem k J-ě nemohli se delegáti obou států dohodnouti. Předseda komise delimitační plukovník Uffler předložil proto proposice obou stran dne 5. VII. 1921 konferenci velvyslanců. (Dokument tento stal se československé vládě známým teprve až před samým jednáním před mezinárodním soudem v Haagu v říjnu 1923. Krčmář l. c. str. 12.)

Nežli konference velvyslanců rozhodla, došlo k politické dohodě mezi oběma státy ze dne 6. XI. 1921. Tam v Annexu B obě strany se zavazují, že upraví přátelskou dohodou otázku Javorinskou. Československé exposé kategoricky prohlašuje, že Československo nikdy neslibilo postoupiti J-u Polsku, a že ani Polsko samo to netvrdí. Též posudek (Avis str. 55) velmi důrazně vytýká, že dohoda ze dne 6. XI. 1921 neobsahuje žádného závazku, a že obě strany vstupují v jednání v úplné svobodě s výhradou svého právního stanoviska (en toute liberté, mais avec le bénéfice de toutes leurs thèses juridiques).

Dne 6. XII. 1921 konference velvyslanců „se vzchopila k rozhodnutí“ (Spiegel). Vyzvala totiž obě strany, aby se dohodly, s pohružkou, že nedohodnou-li se do 15. I. 1922, přistoupí komise delimitační k ohraničení podle rozhodnutí z 28. VII. 1920. Čsl. exposé spatřuje v tom zamítnutí návrhů na modifikace; posudek nesouhlasí s tímto názorem, prohlašuje, že tím není konsumováno (épuisé) právo modifikací (Avis str. 47). V ohraničení (abornement)

nelze spatřovati pouze technické osazení mezníků (Krčmář l. c. str. 26, 32 sám uznává, že tento bod našeho exposé měl slabiny). Lhůta shora uvedená byla později dvakrát prodloužena až do 6. VIII. 1922, ale jednání mezi oběma státy nevedlo k cíli.

Přicházíme k episodě, která značí odklon od dosavadní linie vývojové: Dne 12. IX. 1922 plukovník Uffler předkládá konferenci velvyslanců ku předběžnému schválení čáru doporučenou všemi zástupci velmocí v delimitační komisi, podle které J. má připadnouti Polsku směnou za Kacvin a Nedeč (Actes str. 237). Při hlasování v delimitační komisi dne 25. IX. 1922 čsl. delegát marně protestoval proti tomuto usnesení (Actes str. 239), rovněž čsl. vláda velmi energicky proti němu protestovala (Krčmář l. c. str. 15). Konference velvyslanců odpověděla dopisem ze dne 13. XI. 1922 (Actes str. 247), který se opírá o notu redakčního komitétu z péra vynikajícího znalce práva mezinárodního a poradce francouzského zahraničního ministerstva Fromageota (Actes str. 245). Nota staví se úplně na stanovisko polské, t. že hranice v úseku spišském není vůbec určena. (Krčmář l. c. str. 18 prohlašuje argumentaci Fromageotovu za nesvědomitou, ale mistrnou; já ji pokládám za ryze slovíčkářskou.)

Posudek ve shodě s čsl. exposé prohlašuje, že nota ze 13. XI. 1922 není autentickým výkladem rozhodnutí ze dne 28. VII. 1920, nemůže zvrátiti (prévaloir, outweigh) jasných ustanovení tohoto rozhodnutí; konference velvyslanců majíc posláni podobné posláni rozhodčího neměla práva měniti nebo rušiti svého původního usnesení (Avis str. 36 sl.).

Po delším diplomatickém jednání obrátila se konečně na podnět ministra Dr. Beneše konference velvyslanců notou ze dne 18. VIII. 1923 (Actes str. 268) za souhlasu obou vlád na Společnost Národů se žádostí, aby jim podle čl. 11. paktu o Společnosti Národů doporučila řešení. (V Actes str. 269 a rovněž v Avis str. 6 a 18 patrnu chybou tisku uvádí se čl. II. — Bylo by žádoucí, aby světové instituce jako je Stálý soud mezinárodní spravedlnosti věnovaly po té stránce více péče svým publikacím.) Obě vlády prohlašují souhlasně, že by spatřovaly výhodu v tom, kdyby rada Společnosti Národů vyžádala si posudek Stálého dvoru mezinárodní spravedlnosti.

Tím přicházíme ke druhému rozhodujícímu stadiu celého sporu. Po delších ne-

snázích formulována konečně dne 27. IX. 1923 otázka položená haagskému soudu tak: Zda hranice mezi Československem a Polskem (mluví se všeobecně o hranici této ani ne pouze o Spiši a tím méně výslovně o J-ě) zůstala otevřena a pokud, či má-li být pokládána za vyřízenou konečným rozhodnutím, ovšem s výhradou menších změn při osazování mezníků na místě samém (Avis str. 10.). Obě vlády předložily zároveň soudu stručné these (Avis str. 7 sl. Spiegel l. c. str. 29, pozn. 2. poznamenává, že podobné these nejsou sice jednacímú řádu tohoto soudu známy, ale nejsou vyloučeny. Politis: La justice internationale, Paris 1924, str. 174 uvádí, že jednací řád úmyslně nechává nejširší volnost řízení.) Později podaly obě vlády zevrubná exposé, polské podáno již 12. IX. 1922 (Actes str. 276), české později dne 31. X. 1922 (Actes str. 315). Vedle toho předložily obě strany celou řadu dalších dokladů a map. (Sbírka těchto dokumentů čítá 438 stran tisku a to jsou ještě mnohé pouze registrovány.)

Čsl. exposé z pera prof. Krčmáře jest vynikajícím dílem jemně právnicky zpracovaným a posudek haagského soudu přejal z něho až na podružné odchylky jak celkové pojetí, tak v podrobnostech doslova celé kusy (Krčmář l. c. str. 37). Neopodstatněným komentářem k exposé a k celému sporu je studie Krčmářova citovaná níže (vyšla původně v „Zahraniční politice“).

Nutno zdůrazniti, že neběží tu o sporné řízení mezi dvěma stranami, o nález soudní nebo rozhodčí, nýbrž pouze o odborný právní posudek (avis consultatif, advisory opinion). Řízení ovšem provádí se účelně podle obdoby soudního řádu (Krčmář l. c. str. 21.)

Dne 13. a 14. XI. 1923 předneseny byly ústní plaidoyery zástupců obou stran, při čemž náš stát zastupovali prof. Krčmář a legační rada Krno (Actes str. 48 sl.). Dne 6. XII. 1923 pak byl vynesena písemně vydán posudek haagského soudu. (V oficiální publikaci má č. 8, čítá úhrnem 57 stran a jsou k němu přiloženy dvě mapy.)

K obsahu posudku v podrobnostech bylo přihlédnuto již shora v líčení historického postupu celého sporu. Zbývá uvést, že posudek v jednom podstatném bodě nedal za pravdu československému exposé, uznal totiž přípustnost modifikací hranice podle čl. II., odst. 3. rozhodnutí velvyslanců ze dne 28. VII. 1920. (K tomu Krč-

mář l. c. str. 38.) Posudek však k tomu zcela přesně uvádí, že jsou možny pouhé změny v podrobnostech, nikoli však úplné nebo skoro úplné opuštění hranice určené rozhodnutím z 28. VII. 1920 (Avis str. 40). Spiegel (l. c. str. 36) neoprávně vidí v tomto výroku nejvýznamnější větu celého posudku vzhledem k tomu, že J. je vzdálená 7 km od hranice určené rozhodnutím z 28. VII. 1920. Zvláště pak uvádí posudek, že modifikace podle článku II., odst. 3. mohou se týkati pouze hranice nově určené, nikoli však oněch částí hranice, která se shoduje s dřívější hranicí mezi Maďarskem a Haličí, jež má povahu hranice mezinárodní. Poukazuje při tom, že hranice mezi Haličí a Maďarskem, pokud se týče území u Mořského Oka (ležící náhodou v blízkém sousedství J-y), byla již předmětem mezinárodního rozhodčího nálezu z 13. IX. 1902. (Viz Herrnritt čl. „Meer-Augenstreit“ v Österr. Staatswörterbuch, sv. III., str. 553.)

Některé body posudku mají význam přes meze sporu o J-u. Zmínky zasluhuje, že posudek mluví o obnově států polského i československého (Avis str. 20). O hranici mezi oběma státy konstatuje posudek, že smlouva hraniční shora uvedená nevstoupila ovšem v život a není tedy žádného výslovného ustanovení o této hranici; soud přes to nemá pochybnosti, ježto právě ze sporu o jednotlivé úseky plyne, že všude jinde pokládá se stará hranice za nepochybnou (Avis str. 21). (V podrobnostech budiž odkázáno na heslo „Hranice státní“, pak článek „Delimitační komise“ str. 331 sl.)

Francqueville (l. c. str. 361) v celkovém ocenění posudku uvádí, že se na svůj prospěch velmi podstatně liší od dřívějších nálezů rozhodčích v otázkách hraničních; neuhýbá nesnázím se vyskytujícími a na právní otázku dává jasnou právní odpověď. Mně se zdá, že ani tento posudek není docela prost obvyklé náklonnosti všech mezinárodních institucí, i pokud jde o otázky čistě právní; jeví se i v něm snaha dáti každé ze stran alespoň částečně za pravdu. V tom směru posudek dává za pravdu Československu, že rozhodnutí z 28. VII. 1920 jest úplné a konečné, ale dává také za pravdu Polsku, že přes to jsou možny i větší změny. Spiegel (l. c. str. 42) vytýká, že mezi prvním a druhým odstavcem posudku je rozpor; rozpor ten ovšem je pouze zdánlivý, formální, ve věci nemůže býti o obsahu posudku pochybností. Též Krčmář (l. c.

str. 38) nepokládá argumentaci posudku v tomto bodě za dosti přesvědčivou.

Celkový právní význam posudku tkví právě v tom, že je to pouhý posudek, není to rozhodnutí schopné právní moci podle čl. 59 statutu jmenovaného soudu (č. 124/1922 Sb.). Avis jako každý právní posudek, ať jednotlivce, ať sboru, nemá sice striktní závaznosti právní [srov. Spiegel l. c. str. 42], ale jistě ohromnou závaznost morální; vždyť pochází od nejvyššího rozhodčího tribunálu světa — a hlavně ovšem svým vnitřním obsahem a zdůvodněním. Má význam i přes meze dané otázky a byl již také citován v pozdějším posudku téhož soudu o hraničním sporu mezi Srbskem a Albanií stran kláštera Sv. Nauma (Francqueville l. c. str. 769).

Pouze theoretický význam mělo by zkoumati, zdali a pokud by se jmenovaný rozhodčí soud sám pokládal za vázaný svým posudkem, kdyby měl rozhodovati jako soud v téže věci. Úvaha v tom směru má cenu ryze akademickou, ježto obě strany se posudku výslovně podrobily (Krčmář l. c. str. 46). Bylo by tu uvést, že podle zásad jinak všeobecně platných nelze pokládati určitý orgán za právně vázaný vlastním posudkem pro případ, že později v jiné funkci o téže věci jedná. Na př. francouzská státní rada (conseil d'Etat) vyjadřuje se o všech nařízeních presidentových, což jí však nebrání, aby určité nařízení ve sporu o konkrétní otázku, ve kterém později rozhoduje jako správní soud, neprohlásila za nezákonné, třebaš původně ve svém vyjádření proti němu nečinila námitek (Berthélemy: Droit administratif, 9. vydání, str. 1027). Také u nás uznává se na př., že úřad může jako nezákonné zastaviti i usnesení obecního zastupitelstva, které sám původně schválil (Budw. 10666). Rovněž pro obor samosprávy uznává se zásadně, že vyšší stolec není vázána při svém rozhodování o určitém aktu tím, že akt tento původně schválila (Hácha ve sborníku Hospodářství okresů a obcí, v Praze 1915, str. 130 sl.). Srov. i Knihu judikátů nejv. správ. soudu ve věcech adm., Praha 1927, odd. A., č. 26099 ovšem a contr. č. 2545.

Zbývá stručně uvést, jak v důsledku posudku haagského soudu byl spor o J-ě konečně vyřízen. O věci bylo jednáno před Radou Společnosti Národů v Paříži v prosinci 1923, ještě se značnou tvrdošijností (Krčmář str. 45). Konečné usnesení Rady Společnosti Národů ze dne 17. XII. 1923

připíná se samozřejmě k posudku haagského soudu a žádá velmoci zastoupené v konferenci velvyslanců, aby vyzvaly delimitační komisi ku předložení nových návrhů.

Usnesením delimitační komise z 11. II. 1924 navrženy pak nové hranice, jež usnesením Rady Společnosti Národů z 12. III. 1924 doporučeny konferenci velvyslanců.

Závěrečnou fází celého sporu bylo potom usnesení konference velvyslanců ze dne 26. III. 1924, kterou schválena byla přesná hraniční čára ve smyslu doporučení Rady Společnosti Národů. Podle této úpravy J. připadla k Československu a selské pozemky jurgovské k Polsku (Rapport de la Cour permanente, str. 212). Konečně usnesením konference velvyslanců ze dne 5. IX. 1924 schváleny byly ve smyslu doporučení Rady Společnosti Národů z 12. III. 1924 protokoly podepsané zástupci obou států v Krakově dne 6. V. 1924 „o hospodářských a komunikačních úlevách v pohraničním pásmu československo-polském na Spiši“, kterými upravuje se zvláštní pohraniční styk v tomto území (vyhlášeny ve Sbírce zákonů a nařízení pod č. 274/1925).

Literatura.

Publikace Stálého dvoru mezinárodní spravedlnosti: Recueil des avis consultatifs (Série B, No. 8): „Affaire de Jaworzina“. Leyde 1923 (citováno: Avis); Actes et documents relatifs aux arrêts et aux avis consultatifs de la Cour (Série C, No. 4), Leyde 1923 (citováno: Actes). Stručný přehled: „Rapport annuel de la Cour permanente de justice internationale“ (Publications E. I.), Leyde 1925 (str. 208 sl.). — Práce rázu monografického: Krčmář: „Javorina“, v Praze 1924, s mapou, pro podrobnější studium nepostradatelnou; Spiegel: Zeitschr. f. öff. Recht, IV, Wien 1924, str. 1 sl. — Z prací všeobecných buďtež uvedeny: Francqueville: L'œuvre de la cour permanente de la justice internationale, Paris 1928, str. 329 sl., posudek otištěn tamže str. 743; Blociszewski v Revue générale de droit international 1926, str. 432.

Václav Joachim.

Jazykové právo.

A. Historická část. I. Doba do převratu. II. Doba od převratu. — Literatura. — B. Platné právo. I. Základní pojmy. Jazykové právo, normy o něm. Působnost jazykového zákona. Státní oficiální jazyk. Soudy, úřady, ústavy, podniky, orgány republiky. Veřejné korporace. Úřadování, podání, vyřízení. II. Užívání jazyků státem a ve styku s ním. Užívání jazyka československého v úřadování. Výjimky: Podkarpatská Rus. Vyučování a správa kulturních institucí. Usnadnění úředního styku se stranami neznalými jazyka úřado-